

інвестування виробничо-господарської діяльності. Разом з тим необхідний комплекс організаційно-економічних заходів, реалізація яких дозволила б привести у відповідність інтереси виробника й споживача, забезпечивши випуск конкурентоспроможної продукції АПК, і на цій основі створення додаткових конкурентних переваг суб'єктів інтеграції.

Джерела та література:

1. Єленева Ю.Я. Основні положення концепції забезпечення конкурентоспроможності підприємства / Ю.Я. Єленева, А.М. Кротков // Сучасне керування. - 2002. - № 3. - С. 121-143.
2. Запольський М.І. Механізм удосконалення інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки / М.І. Запольський, Е.А. Кожевніков, Н.В. Пархоменко, С.Е. Астраханцев / Під ред. Гусакова В.Г., акад., докт. економ. наук, проф. - Мінськ: Центр аграрної економіки Інституту економіки НАН Білорусі, 2006. - 267 с.
3. Зилькарнаєв І.У. Метод розрахунку інтегральної конкурентоспроможності промислових, торговельних і фінансових підприємств / І.У. Зилькарнаєв, Л.Р. Ільєсова // Маркетинг у Росії й за рубежом. - 2001. - № 4. - С. 17-27.
4. Кротков А.М. Конкурентоспроможність підприємства: підходи до забезпечення, критерії, методи оцінки / А.М. Кротков, Ю.Я. Єленева // Маркетинг у Росії й за рубежом. - 2001. - № 6. - С. 59-68.
5. Лідінфа Е. П. Організація ринку сільськогосподарської продукції (на прикладі Орловської області): автореф. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Е. П. Лідінфа // Російський державний аграрний заочний університет [Електронний ресурс]. - 2006. - Режим доступу: <http://www.rgazu.ru/db/avtoref/Lidinfa.htm>. - Дата доступу: 22.01.2007.
6. Пархоменко Н. Оцінка конкурентоспроможності інтегрованих агропромислових формувань / Н. Пархоменко // Аграрна економіка. - 2006. - № 5. - С. 19-23.
7. Трубілін А. Конкурентоспроможність - головний фактор ефективності виробництва / А. Трубілін // АПК: економіка, керування. - 2002. - № 12. - С. 39-46.
8. Фасх'єв Х.А. Як виміряти конкурентоспроможність підприємств / Х.А. Фасх'єв, Е.В. Попова // Маркетинг у Росії й за рубежом. - 2003. - № 4. - С. 53-68.
9. Яшева Г. Конкурентоспроможність підприємств: методика оцінки й результати / Г. Яшева // Фінанси. Облік. Аудит. - 2000. - № 4. - С. 17-20.

Метет Абібуллаєв

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Ринкові відносини, що поглиблюються в Україні, повинні ґрунтуватися на інноваційних засадах. Це стосується як мікро-, так і макроекономічних систем. Необхідність переходу на інноваційний шлях розвитку національної економічної системи значно актуалізує наукові дослідження з цієї багатовекторної проблематики. Теоретичним і прикладним аспектам інноваційного розвитку присвячено багато наукових праць вітчизняних учених: Ю. Бажала, Л. Безчасного, В. Герасимчука, В. Гесця, Н. Гончарової, М. Данька, С. Ілляшенка, Н. Краснокутської, О. Лапка, І. Лукінова, В. Семиноженка та ін. Застосування методології різних економічних теорій для обґрунтування вирішення практичних проблем інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва та моделювання цього процесу досліджуються в працях російських (В. Маєвського, А. Ляско, П. Завліна, Д. Кокоріна та ін.) та іноземних економістів (Е. Андерсена, Дж. Досі, Дж. С. Меткалфа, Р. Нельсона, П. Стонемана, С. Уінтера, Й. Шумпетера та ін.).

Переважна більшість наукових розробок з проблематики інноваційної діяльності присвячена розв'язанню наукових завдань щодо сутності інновацій, їх наукової класифікації та методичному інструментарію забезпечення ефективності впровадження інноваційних процесів [1, 2, 3 та ін.]. Проте поза увагою вітчизняних дослідників залишаються проблемні питання якості інноваційного розвитку, а також його чинників.

На рівні первинної ланки суспільного виробництва генератором інноваційного розвитку та основною складовою, що його забезпечує, є персонал підприємства та відповідний людський капітал. Тому якість інноваційного розвитку здебільшого залежить від якості людського капіталу.

Метою цієї статті є обґрунтування механізмів забезпечення якості інноваційного розвитку підприємств.

У вітчизняній економічній науці у цей час приділяється значна увага проблемам активізації інноваційної діяльності підприємств. Не може бути сумнівів у тому, що у сучасному швидкозмінному світі тільки завдяки інноваційній активності можна забезпечити прибутковість підприємства та його стабільне функціонування тривалий час. Критичний аналіз різних наукових поглядів, а також законодавчих та нормативних актів щодо понятійно-категоріального апарату інноваційної діяльності дозволив зробити такі визначення [1, 5]. Під інноваційним розвитком у широкому сенсі слід розуміти закономірні зміни: в діяльності підприємства, пов'язані зі створенням удосконалених конкурентоздатних технологій, впроваджених у виробництво; у продукції або послугах, що одержали попит на ринку, а також закономірні зміни в організаційно-технічних рішеннях виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що знайшли застосування в практичній діяльності і які суттєво покращують структуру та якість виробництва й (або) соціальної сфери. У вузькому сенсі інноваційним розвитком є перехід одного інноваційного процесу в інший, досконаліший. При цьому є зв'язок між інноваційним процесом та інноваційним розвитком (див. рис. 1).

У дослідженнях інноваційного розвитку потрібно не тільки з'ясувати його джерела, обґрунтовувати рішення щодо впровадження відповідних заходів та забезпечення цього процесу на підприємствах, а також оцінювати його якість. Оцінка якості інноваційного розвитку дозволяє визначити справжній стан підприємства у контексті інноваційної діяльності. Узагальнюючі та підсумкові показники, розроблені на засадах сучасної інноваційної теорії, не завжди адекватно відображають справжній стан окремого суб'єкта підприємницької діяльності. Для підтвердження цього можна навести результати аналізу статистичної звітності інноваційної діяльності промислових підприємств, яка застосовується Державним комітетом статистики України. У звітні статистичні документи підприємницької структури можуть занести інформаційні дані щодо придбання нових технологій, машин, устаткування, а також ліцензій, патентів тощо. Проте у контексті дослідження якості інноваційного розвитку можна запитати (з урахуванням вищезазначених підходів до інноваційного розвитку та інноваційного процесу): наскільки ефективно вказані елементи інноваційної діяльності були впроваджені та у підсумку вплинули на інноваційний розвиток підприємства? Відповідь на це запитання повинна враховувати те, що інновація є такою, коли вона застосована у діяльності підприємства чи затребувана окремих ринком.

Крім цього, представники промислового підприємства у звітних документах можуть вказати значні фінансові ресурси, що були спрямовані на інноваційну діяльність. Знову можна поставити запитання: яка ефективність цих капіталовкладень? Підприємство може бути піонером-інноватором на ринку продукції, що виробляє, тобто створити новий продукт, який не має аналогів у підприємств-конкурентів у регіоні чи взагалі у світі. Проте цей новий продукт може з деяких причин не затребуватися на ринку. Як наслідок підприємство, хоча є інноваційно активним за статистичними показниками, матиме незадовільний рівень якості інноваційного розвитку.

Тому якість інноваційного розвитку необхідно визначати по всіх сферах інноваційної діяльності. У даному контексті можна скористатися стадіями (фазами) інноваційних процесів, що відбуваються на інноваційно активних промислових підприємствах. Згідно з останніми дослідженнями, окремий інноваційний процес можна розглядати як процес фінансування розробок та впровадження нового продукту чи послуги, як паралельно-послідовний процес здійснення науково-дослідних, науково-технічних, виробничих, маркетингових робіт та заходів із реалізації інновації на ринку. При цьому підкреслимо, що на кожній фазі інноваційного процесу може створюватися інновація. Наприклад, на фазі «наука», нові теоретичні підходи (аксіоми, теореми тощо) є інноваціями у сфері наукових досліджень.

Визначення якості інноваційного розвитку на першій фазі «наука» є складним

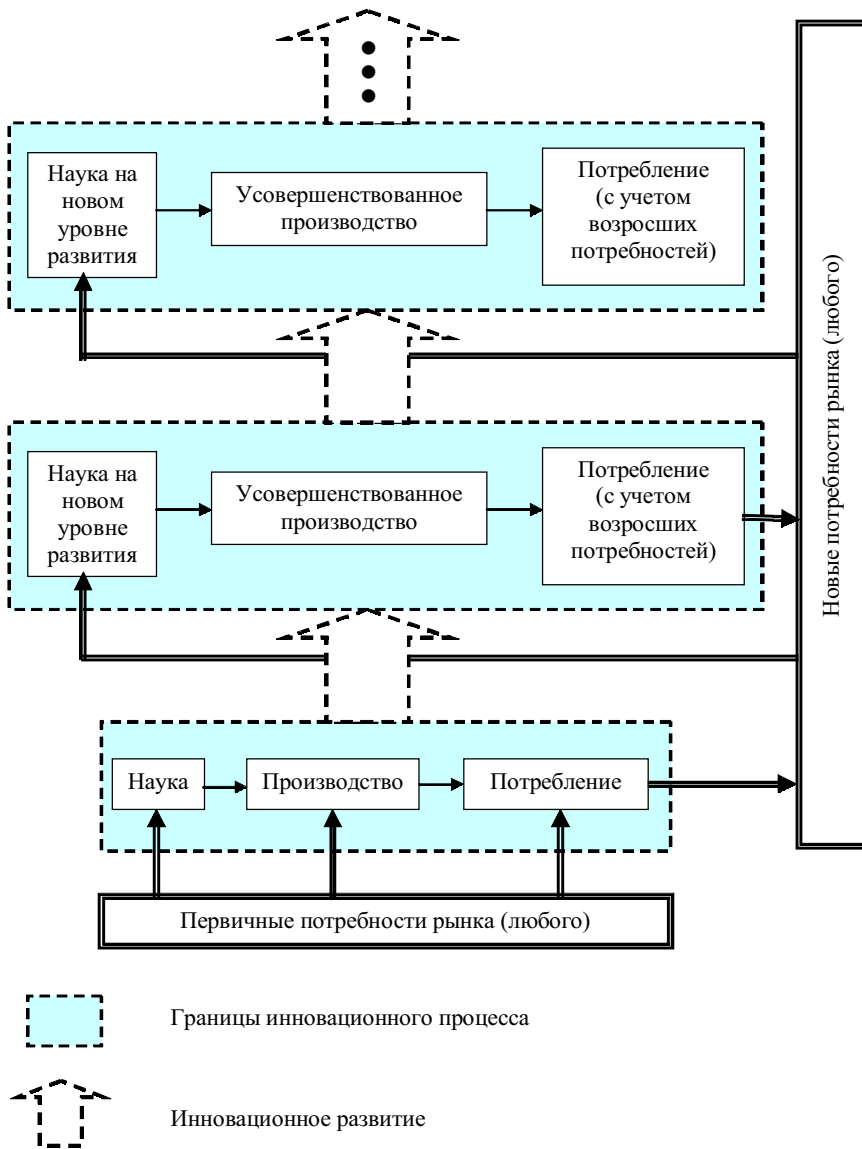

Рис. 1. Зв'язок інноваційного розвитку з інноваційним процесом

завданням. Провести оцінку нових наукових відкриттів практично неможливо до моменту їх прикладного застосування. Період між відкриттям та його застосуванням може бути довготривалим (деякі положення математичного і функціонального аналізу розроблені у XVIII ст., але знайшли практичне застосування лише у XX ст.).

Наступною фазою є «дослідження». Оцінка якості прикладних досліджень також є складним завданням, хоча на цій фазі можливо розробити деякі показники, що характеризують якість досліджень (наприклад, співвідношення кількості успішних експериментів та їх загальної кількості).

Оцінка якості інноваційного розвитку на фазі «розробка» здійснюється на базі показників, що характеризують результативність робіт, які притаманні даній фазі: рівень витрат, швидкість створення експериментальних зразків та ін.

На фазі «виробництво» визначення якості інноваційного розвитку може ототожнюватися із загальною якістю розвитку підприємства. Основними показниками якості на цій фазі є різні показники ефективності виробничої діяльності підприємства.

Завершальна фаза інноваційного процесу «споживання» є ключовою при визначенні якості інноваційного розвитку, тому що інноваційний продукт створюється з метою

реалізації певної групи споживачів. Від рівня задоволення потреб споживачів залежить рівень якості інноваційного розвитку підприємства. Коли споживання продукту, що створило та виробило інноваційно активне підприємство, буде мінімальним чи відсутнім взагалі, тоді цей продукт не можна називати інноваційним, тобто кількісні показники якості інноваційного розвитку наближаються до нуля. Базовим показником на цій фазі, на наш погляд, може бути показник співвідношення прогнозних рівнів споживання та реальних.

У відповідності до кожної із вказаних вище фаз інноваційного процесу на основі запропонованих показників (які за необхідністю можна доповнювати) можна створити систему спеціальних індикаторів якості інноваційного розвитку, які розраховуються у вигляді індексів. Для оцінки взаємозв'язку факторів якості інноваційного розвитку можна використовувати індекс у такому вигляді:

$$I_{кр} = I_{ки} \cdot I_{кд} \cdot I_{кр} \cdot I_{квир} \cdot I_{ксп},$$

де $I_{кр}$ - індекс якості інноваційного розвитку, $I_{ки}$ - індекс якості науки, $I_{кд}$ - індекс якості досліджень, $I_{кр}$ - індекс якості розробок, $I_{квир}$ - індекс якості виробництва, $I_{ксп}$ - індекс якості споживання.

З метою наукового обґрунтування якості інноваційного розвитку необхідно враховувати, що якість будь-якого об'єкта, явища чи процесу може встановлюватися тільки по відношенню до еталона, який визначається нормами, стандартами, правилами, звичаями чи традиціями. У сучасних дослідженнях приділяється окрема увага теорії управління якістю, що у практичній діяльності підприємств має відображення у вигляді застосування міжнародних стандартів якості. Проте необхідно відмітити, що до інноваційного продукту не завжди можна застосувати еталон чи систему деякого стандарту. Це пов'язано з тим, що цей продукт може бути вперше створеним та не матиме аналогів, але деякі його параметри можуть їх задовольняти.

З метою досягнення якості інноваційного розвитку можливо скористатися напрямками удосконалення діяльності підприємств, що базуються на положеннях теорії якості. Для досягнення певного рівня якості, по-перше, необхідна зацікавленість вищого керівництва. Впевненість топ-менеджменту у тому, що підприємство здатне на більше у порівнянні з минулим, апріорі потрібна для початку інноваційного процесу.

По-друге, потрібно створити колегіальний орган керівництва щодо удосконалення діяльності підприємства в цілому та прискорення його інноваційного розвитку. У процеси щодо забезпечення якості інноваційного розвитку потрібно заохочувати всі рівні управлінського складу, а також службовців та працівників. Але одночасно необхідно створювати систему, що сприяє особистій участі, оцінці і визнанню результатів цієї участі та внеску кожного працівника у підвищення ефективності та якості інноваційного розвитку. Якщо підприємство має у складі окремі підрозділи, необхідно створювати групи із удосконалення систем і процесів, які мають складатися з представників кожного підрозділу, що бере участь в інноваційному процесі.

Поліпшення діяльності підприємства вимагає залучення постачальників у вказані процеси, тому що у сучасних умовах функціонування суб'єктів підприємництва хоча б частково залежить від аутсайдерів (перш за все постачальників).

Якість інноваційного розвитку ґрунтується на механізмах забезпечення якості функціонування систем управління. На рівні підприємств необхідно створити умови, за яких відповідні служби не констатували б відхилення від стандартів якості, а унеможливили такі випадки. Потрібно лікувати хворого, а не займатися хворобами. У контексті якості здебільшого хворобою уражені системи управління.

Для досягнення певних рівнів якості інноваційного розвитку потрібно сформулювати стратегію і тактику, а також створити систему заохочення та визнання заслуг.

Наведені вище підходи дозволяють зробити висновок про те, що якість інноваційного розвитку характеризується ступенем задоволення потреб підприємця (підприємств) - ініціатора появи інновації, яка визначається у процесі створення інновації, та рівнем задоволення потреб кінцевих споживачів інноваційного продукту.

Необхідно зазначити важливий чинник якості інноваційного розвитку, що проходить крізь усі фази інноваційного процесу. На кожній фазі використовуються різні види трудової діяльності персоналу підприємств. Від рівня кваліфікації працівників, їх професійної компетенції здебільшого залежить наявність інноваційного розвитку та його якість.

На рівні національної інноваційної системи необхідно враховувати історичне успадкування населення суб'єктів господарської діяльності та їх традиції, рівні новаторства, що дає можливість об'єднати природу підприємницької поведінки, джерела появи різних інновацій [4, 6]. В аспекті положень теорії інновацій врахування вказаних факторів привносять суттєві зміни в моделі економічного розвитку економічних систем.

Ця дуже складна наукова проблема досліджується у сучасних працях економістів, які обґрунтовують неминучість створення нового інноваційного чи інформаційного типу суспільства, де головним ресурсом є знання. Духовний розвиток суспільства повинен органічно включатися у матеріальний розвиток на основі залучення людських ресурсів у процес створення нового способу життя, нових потреб, з урахуванням новаторства у всіх сферах, тобто необхідне формування нової інноваційної культури як важливого фактора ефективного та прискороного переходу до інноваційного розвитку як окремого підприємства, так і усього суспільства.

Останнім часом зменшується роль фізичних можливостей у формуванні індивідуальної продуктивності праці, та зростає - розумових, творчих можливостей представників працездатного населення. Сучасний розвиток економічних систем супроводжується ускладненням виробничих процесів та потребує застосування кваліфікованішої праці. Цей процес супроводжується поглибленням поділу праці (особливо між фізичною та розумовою працею), технологічним розвитком більшості галузей та виробництв, для яких є необхідним наявність спеціальних знань. Зростання ролі спеціальних знань та творчих здібностей у процесі праці відображається у появі нових видів продукції та послуг, удосконаленні технології, зростання частки працівників високої кваліфікації (вчених, інженерів, педагогів тощо) у загальній чисельності населення.

Вимоги до якості інноваційного розвитку вимагають та сприяють перетворенню людини як працівника, підвищенню рівня його освіти, розширенню та оновленню знань і виробничих навиків з метою засвоєння нових наукових ідей та ефективного використання потенціалу якісно нової техніки та технології виробництва.

Зазначені підходи щодо забезпечення якості інноваційного розвитку дозволяють зробити висновок, що у подальшому необхідно ретельно досліджувати цю проблематику з окремих видів економічної діяльності, розробляти відповідний методичний інструментарій. Також додаткових досліджень потребує взаємозв'язок між якісними характеристиками робочої сили та якістю інноваційного розвитку як на рівні суб'єкта господарювання, так і на рівні суспільства.

Джерела та література:

1. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. - К.: КНЕУ, 2003. - 394 с.
2. Василенко В.О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: 3 ред. В.О. Василенко. - К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. - 404 с.
3. Гончарова Н.П. Концептуальные подходы к инновационному развитию промышленности // Стратегія економічного розвитку України. Наук. Зб. - 2001. - Вип. 7. - С.113-121.
4. Гусаков М. Формирование потенциала инновационного развития // Экономист. - 1999. - №2. - С. 33-38
5. Закон України «Про інноваційну діяльність», № 40-IV від 04.07.2002 р.
6. National systems of innovation: towards a theory of innovation and interactive learning/ edited by Bengt-Ake Lundvall. - London: Pinter, 1995.- XIII, 342 p.

Сергій Шкарлет

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК МЕТОДИЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Організаційна структуризація підприємства визначена як динамічний процес, пов'язаний зі зміною внутрішньої будови підприємства, його складових елементів та їх взаємозв'язків, спрямований на забезпечення розвитку та